

Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ
ΟΚΤΩΒΡΗΣ 2024 (ΣΚ 14-15/10)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Άριστοτέλης, Μετά τὰ φυσικά, Α2, 982b12-28

Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἀγνοίαν ἐφιλοσόφησαν, φανερόν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι.

Άριστοτέλης, Προτρεπτικός [Πρὸς Θεμίωνα], αποσπ. 8

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Έπίκουρος, Έπιστολή πρὸς Μενοικέα, 122

Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἐστίν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. Ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὁμοίός ἐστιν τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτι εἶναι. Ὡστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιός ἢ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Μελετᾶν οὖν χρή τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α.

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα αρχαία διδαγμένα κείμενα (μονάδες 2,5).

1. Ο φιλόσοφος έχει κοινά στοιχεία με τον φιλόμυθο.
2. Οι φιλόσοφοι φιλοσόφησαν για να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες.
3. Η συνειδητοποίηση της ἀγνοίας είναι απόρροια της ἐκπληξης και της ἀπορίας.
4. Όσα διαθέτουμε για τη ζωή μας, όπως π.χ. το σώμα μας, ενέχουν κινδύνους γι' αυτήν, αν δεν χρησιμοποιούνται ορθά.
5. Η ενασχόληση με τη φιλοσοφία θα μας βοηθήσει μόνο στη δημόσια ζωή.
6. Η κατάρκτηση της επιστήμης είναι αρκετή για τον Αριστοτέλη.

7. Η μνήμη είναι καθοριστικής σημασίας για την επικούρεια φιλοσοφία, όπως φαίνεται στο κείμενο 3.
8. Για κανέναν άνθρωπο δεν είναι πολύ αργά να φροντίσει για την υγεία της ψυχής του μέσω της φιλοσοφίας.
9. Πρέπει να φιλοσοφεί κυρίως ο νέος άνθρωπος.
10. Όταν λείπει η ευδαιμονία, κάνουμε τα πάντα για να την κατακτήσουμε.

A.1. β.

Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός : Εξηγήστε με λίγα λόγια σε τι αναφέρεται η υπογραμμισμένη επαναληπτική αντωνυμία του πρώτου κειμένου στη φράση που σας δίνεται. (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

B1. Ο Αριστοτέλης και ο Επίκουρος στα δύο από τα παραπάνω αρχαία διδαγμένα κείμενα χρησιμοποιούν το ρηματικό επίθετο **φιλοσοφητέον**. Για ποιους λόγους το χρησιμοποιεί ο καθένας και γιατί κατά τη γνώμη τους είναι χρήσιμη η φιλοσοφία; Υπάρχουν αριστοτελικές απόψεις που συντείνουν στη θέση αυτή και στο πρώτο χωρίο;

Μονάδες 10

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντίνος Καβάφης, Ένας γέρος

Σε ηλικία περίπου 31 ετών ο Καβάφης συνθέτει την πρώτη γραφή του ποιήματος «Ένας γέρος» (Οκτώβριος 1894), βασιζόμενος κυρίως σε εικασίες σχετικά με το πώς μπορεί να αισθάνεται ένας ηλικιωμένος ή πώς πιθανώς θα αισθάνεται ο ίδιος, όταν φτάσει στην ηλικία του γήρατος.

*Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθεται ένας γέρος·
με μιαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.*

*Και μες των άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά.*

5

*Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.*

*Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα·
και πως την εμπιστεύονταν πάντα — τι τρέλλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»*

10

*Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.*

15

.... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στον καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

Πώς συνδέεται η φιλοσοφική αναζήτηση με τη γεροντική ηλικία του ανθρώπου στην
Έπιστολήν πρὸς Μενοικέα του Επίκουρου και πώς στο παραπάνω ποίημα του Κ. Καβάφη;
Να συγκρίνετε τις δύο απόψεις.

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους
λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι
λανθασμένη:

1. Ο Αριστοτέλης απέφευγε να ασκεί κριτική στους συναδέλφους του στην Ακαδημία.
2. Ο Αριστοτέλης εγκατέλειψε την Αθήνα, επειδή δεν ήθελε να δώσει την ευκαιρία στους Αθηναίους να σφάλουν για δεύτερη φορά σε βάρος της φιλοσοφίας.
3. Ο Αριστοτέλης πίστευε ότι οι άνθρωποι μπορούν να εξασφαλίσουν την ευδαιμονία τους μόνο με την κατάκτηση της αρετής.
4. Θεωρούσε ότι ήταν σε θέση να διδάσκει στους μαθητές του την *εὐβουλίαν*, ο Σωκράτης.
5. Τα πολιτικά του Αριστοτέλη ολοκληρώθηκαν κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ακαδημία.

Μονάδες 10

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά
συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>έστιν</i>	α. προέλευση
2. <i>λέγων</i>	β. έλεγχος
3. <i>παρεληλυθέναι</i>	γ. ουσία
4. <i>έχομεν</i>	δ. παραλογισμός
5. <i>πράττομεν</i>	ε. σχήμα
	ζ. διαπραγμάτευση
	η. πρατήριο

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Νόμων Α, 641a3-c7,

(Platonis Opera, ed. Oxford Classical Texts)

Στο παρακάτω απόσπασμα από το 1ο βιβλίο του έργου του Πλάτωνα Νόμοι ο Αθηναίος
Ξένος εξηγεί στον Κλεινία τον ρόλο της παιδείας στη διαμόρφωση *ενάρετων* πολιτών και
στις επιτυχίες της πόλης σε στρατιωτικό επίπεδο.

ΚΛ. Παντάπασιν τοῦτό γε ἀληθές εἴρηκας, ὦ ξένε· τοῦπὶ τῷδε δ' ἡμῖν λέγε, τί ποτε, ἂν
γίγνηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς; οἷον, ὃ νυνδὴ

ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν, καὶ τᾷλλ' οὕτω· συμποσίου δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος τί μέγα ἰδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν;

ΑΘ. Τί δέ; παιδὸς ἐνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἐνός, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἵπομεν ἂν ὡς ἐνὸς μὲν βραχύ τι τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν ὄφελος, εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ γίγνοιντ' ἂν ἄνδρες ἀγαθοί, γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι τά τε ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῶεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίστε ἀπαιδευσίαν· πολλοὶ γὰρ ὕβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονεν Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλὰ δὴ τοιαῦτα γεγόνασιν τε καὶ ἔσονται.

Καδμεία νίκη: Πύρρειος νίκη, νίκη με μεγάλες απώλειες
ὀνίνησιν: ὄφελος

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «τούπι τῷδε... ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν;».

Μονάδες 20

Γ2. Ποιες εἶναι οι ωφέλειες της παιδείας στην πόλη και ποια η διαφορά της νίκης του πεπαιδευμένου από τη νίκη του απαίδευτου;

Μονάδες 10

Γ3.α. «ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἐπομένοις ἂν γίγνοιτο»: να μεταφέρετε τα ρήματα και τους ρηματικούς τύπους του αποσπάσματος στον μέλλοντα στον τύπο που βρίσκονται και να γράψετε το επίθετο του αποσπάσματος στους άλλους βαθμούς, στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό. (μονάδες 6)

β. «εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων»: να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους: παιδὸς, εἰπεῖν, εὖ, ὕβριστότεροι, κακῶν, δι' ὕβριν. (μονάδες 6)

Γ4.β. Παντάπασιν τοῦτό γε ἀληθὲς εἴρηκας, ὧ ξένε· να αναγνωρίσετε και να χαρακτηρίσετε την πρόταση (μονάδες 4)

Μονάδες 10